

Forfatter: Blicher, Steen Steensen

Titel: Præsten i Vejlbye

Citation: Blicher, Steen Steensen: "Præsten i Vejlbye", i Blicher, Steen Steensen: *Udvalgte værker*, Gyldendal, 1982-83, s. 268. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-blich04-shoot-workid75253/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Udvalgte værker

Præsten i Vejlbye

En Criminalhistorie.

(Af Herredsfoged *Erik Sørensen*s Dagbog, tilligemed tvende Optegnelser af Præsten i Aalsøe.)

A.

*Erik Sørensen*s Dagbog.

I Jesu Navn! Saa er jeg nu, efter Guds naadige Raadslutning, og min kjære Herres Foranstaltning, uværdigen forfremmet til Herredsfoged og Dommer over dette Folk. Den store Verdens Dommer give mig Viisdom, Retfærdighed og Velsignelse til at bestyre saadant mit svare Embede! „Hver Mands Dom kommer af Herren.” Ordsp. 29, 26.

Det er ikke godt, at Mennesket er ene. Saasom jeg nu er istand til at føde en Kone, borde jeg vel see mig om efter en Medhjelp. Præstens Datter i Vejlbye har en god Berømmelse af alle dem, der kjende hende. Hun har siden hendes salig Moders Død med megen Forstand og Sparsommelighed bestyret Huset. Og da der ikke ere flere Børn, end hende og Studenten, kan hun vente en god Skilling, naar den Gamle engang falder af.

Morten Braus fra Ingvorstrup var her idag, og vilde forære mig en feed Kalv; men jeg ihukom Mose Ord: „Forbandet være hver den, som tager Gaver.” – Han er et Menneske, som haver Lyst til Rettergang; en stor Pranger og en stor Praler; jeg vil Intet have med ham at skifte, undtagen naar jeg sidder for ham i Dommersædet.

Jeg har nu raadført mig med Gud i Himmelen, og dernæst med mit eget Hjerter; og tykkes mig klarligen, at Jomfrue *Mette Qvist* var det eneste Menneske, med hvem jeg vilde leve og døe. Men dog vil jeg i Stilhed give Agt paa hende endnu nogen Tid. Skjønhed er bedræglig, og Dejlighed er en forfængelig Ting. Ellers er det baade vist og sandt, hun er det faureste Kvindfolk, jeg har seet i alle mine Dage.

Præsten i Vejlbye

Den *Morten Bruus* er mig ret en modbydelig Person – jeg veed neppe selv hvorfor; men naar jeg seer ham, rinder mig Noget, ligesom en slem Drøm, isinde; men saa dunkelt og utydeligt, at jeg ikke engang kan sige, om jeg nogensinde haver drømt om ham. Kan og være, det er en Slags Abnelse. Han kom her igjen, for at tilbyde mig et Par Mohrenkopper – herlige Dyr, og for Røverkjøb! Men just dette slog mig: jeg veed, at han har stykker dem sammen for 70 Daler; det samme vilde han lade mig dem for, og magede ere de 100 Daler værd mellem Brødre. Er det ikke ogsaa paa en Maade Bestikkelse? Han har sikkerlig igjen en Proces isigte – jeg vil ikke have hans Mohrenkopper.

Idag var jeg i Besøg hos Præsten i Vejlbye. Det er vist en gudfrygtig og brav Mand; men myndig og opfarende: han taaler ingen Modsigelse; og knap tillige paa Skillingen, det er han. Der var just en Bonde hos ham, og vilde have Afslæt paa sin Tiende. Manden er en Filur; thi hans Afgift kan ikke være for høj; men Hr. *Søren* talte ham til, saa en Hund ikke skulde tage et Stykke Brød af ham; og jo mere han skjæntede, jo bidsigere blev han selv. Naa, Herre Gud! ethvert Menneske har sin Fejl. Han mener dog inter Ondt dermed; thi strax efter befalede han sin Datter, at give Manden et Stykke Smørrebrød og et Glas godt Øl. – Det er en særdeles belevn og vakker Pige. Hun hilsende mig saa venligt og ærbart, at mit Hjerte ret bevægede sig; og jeg ikke var istand til at sige hende et Ord. – Min Avlskarl har tjent der i tre Aar: jeg skal dog saa listelig udforske ham, hvorledes hun er imod Folkene, samt hvad han ellers monne vide om hende. Af Tyendet faaer Man ofte den sikreste Underretning.

Hillemænd! *Rasmus* Avlskarl fortæller mig, at denne *Morten Bruus* engang for ikke længe siden har bejlet i Vejlbye Præstegaard; men fik Nej. Præsten syntes godt nok derom, for Manden er riig; men Datteren vilde paa ingen Maade. Hr. *Søren* skal vel have talt hende haardelig til i Begyndelsen; men siden, da han saae, det var hende saa meget imod, fik hun alligevel sin Villie. Af Hovmodighed var det ikke – siger *Rasmus* – for hun er ligesaa ydmyg, som hun er god; og hun vil meget vel vedgaae, at hendes egen Fader er bondefød, saavel som *Bruusen*. –

St. St. Blicher

Nu veed jeg, hvad Ærende de Ingvorstrup Mohrenkopper havde her i *Rasmus*: de skulde trække Dommeren ud fra Retfærdighedens lige Vej. *Ole Andersens* Tørveskilte og Eng – den Pære var fuld vel det Æble værd; Nej, nej! min gode *Morsen!* Du kjender ikke *Erik Sørensen*. „Du skalt ikke bøje den Fattiges Ret.”

Hr. *Søren* fra Vejlbye var her en liden Visit i Formiddags. Han har bekommet sig en nye Kudsk, *Niels Bruus*, Broder til Manden paa Ingvorstrup. Den Samme er formeentligen doven og dertil næsviis og kjæphøj. Præsten vilde have ham afstraffet og sat i Hullet; men mangler de nødvendige Vidner. Jeg raadede ham, at han skulde see til, at skille sig ved Karlen eller og slide sig igjennem med ham til Flytredag. I Førstningen svarte han mig noget fous; men da han hørte mine Grunde, gav han mig Ret; ja takkede endog for mine gode Raad. Han er en hidsig Mand, men ikke slem at tale til rette, naar han faaer Tid at summe sig. Saa skiltes vi ad som gode Venner. Om Jomfrue *Mette* blev ikke talet et Ord.

Jeg har tilbragt en meget behagelig Dag i Vejlbye Præstegaard. Hr. *Søren* var ikke hjemme, da jeg kom; men Jomfrue *Mette* tog saare venlig imod mig. Hun sad og spanød, som jeg traadte ind ad Døren; og det forekom mig, at hun blev ganske rød i Ansigter. Det var artigt nok, hvorlænge det varede inden jeg kunde bitte paa Noget at tale om. Naar jeg sidder i Retten, mangler jeg aldrig hvad jeg skal sige; og naar jeg har en Skjelm i Forhør, leder jeg ikke længe om Qvæstioner; men foran dette fromme, uskyldige Barn stod jeg saa sloten, som en Hønsetyv. Endelig fandt jeg paa at snakke med hende om *Ole Andersens* Proces, om hans Tørveskilte og hans Eng; men jeg veed ikke, hvorledes det kom sig, at Discoursen gik over fra Engen til Blomster. Og tog saa det ene Ord det andet om Roser og Violer og Tusindfryd, indtil hun fik mig med ud i Haugen, for at besee hendes Blomsterflor. Dermed gik Tiden hen, til Hr. *Søren* kom hjem; og saa gik hun i Kjøkkener; og kom ikke igjen, før hun med det samme frembar Aftensræden. – Just som hun traadte ind ad Døren, siger Præsten til mig: „det var vel heller ikke for tidligt, om I nu ogsaa tænkte paa at indtræde i den hellige Ægtestand.” (Vi havde nemlig siddet og discoureret om det prægtige Bryllup, som nyligen var holdet paa Høgholm.) Da blev Jomfrue *Mette* atter saa rød som et

Præsten i Vejlbys

dryppende Blod. Hendes Fader smidskede, og sagde: „Man kan see paa Dig, min Datter! at Du har staaet for Skorstenen.”

Jeg har lagt den gode Mands Formaning paasinde; og skal det ej heller vare længe, inden jeg i Guds Navn vil tage hen og bejle; thi jeg anseer Faderens Ord som et forblømt Vink, at han gjerne vilde have mig til Svigersøn. Og Datteren – hvorfor mon hun blev saa rød? jeg tør jo vel tage det for et godt Tegn?

Saa beholder nu den fattige Mand sit Tørveskifte og sin Eng; men den Rige er visselig bleven mig saare gram. Førend Dommen blev oplæst, stod han og skottede ret saa haanlig hen til den arme *Ole Andersen*. Ved de Ord: „thi kjendes for Ret” saac han sig om til alle Sider, og gruinte saa lumskelig, som om han var ganske vis paa Sejren. Og det var han sikkerlig, thi jeg veed, han har ladet sig forlyde med: „det var taabeligt, *den Stodder* vilde tænke paa at vinde fra *ham*.” Det skedte dog alligevel. – Da han havde hørt Dommen, knæb han Øjnene og Lipperne sammen, og blev i sit Ansigt som en kalket Væg. Men han tvang sig og sagde, idet han gik ud, til sin Vederpart: „tillykke med Handelen, *Ole Andersen!* den Tørvepyt skal ikke gjøre mig fattig; de Jagvorstrups Stude faae vel det Høe, de kunne æde.” – Jeg hørte ham udenfor skoggre, og, medens han reed bort, slaac Skrald paa Skrald med sin Pidsk, saa det gav Gjenlyd i Skoven. – Det er tungt nok at være Dommer. For hver Kjendelse, Man afsiger, kan Man regne paa en Fjende mere. Ak ja! naar vi endda kunne beholde Samvittigheden til Ven! „Fordrager Sorg for Samvittighedens Skyld!”

Den Dag igaar har været den allertædeligste i mit Liv; da stod mit Jagilde i Vejlbys Præstegaard. Min tilkommende Svigerfader talte over de Ord: „Jeg har givet min Pige i din Barn.” 1ste Mos. Bog 16, 5. Han lagde der ret bevægeligt ud, hvorlunde han nu vilde overdrage mig sin kjereste Skat her paa Jorden, og at jeg for alle Ting maatte være god imod hende (Det vil jeg, saa sandt hjælpe mig Gud!) – Ikke havde jeg troet, at den alvorlige, ja moxen barske Mand havde endda været saa blød: Taarerne stode ham tilsidst i Øjnene, og hans Læber bævede, som naar En vil holde sig for at græde. Min Kjereste græd som et Barn, fornemmelig da han kom til at tale om hendes salige Moder. Og da han saa sagde de Ord: „Fader og Moder skal forlade Dig; men Gud skal blive hos Dig,” da brast ogsaa jeg i Graad

St. St. Blicher

– jeg tænkte paa mine egne kjere Forældre, dem Gud forlængst har taget til sig i de evige Boliger; men dog siden saa naadigen sørget for mig fattige Barn.

Da Trolovelsen var forbi, fik jeg af min søde Kjereste det allerførste Kys. Gud glæde hendes Sjæl! hun elsker mig overmaade.

Overborde gik det meget lystigt til. Der var indbudne mange af den salig Kones Slægtninge; paa hans Side ingen; thi de ere kun faae og langt ude, og boe heelt oppe ved Skagen. Der blev hverken sparet paa Viin eller Mad, og efter Bordet blev dygtig dandset, hartad til den klare Dag. Præsten fra Lyngbye, han fra Aalsøe og han fra Hyllested vare ogsaa nærværende; denne blev saa besværet, at han maatte ledes tilsengs. Min tilkommende Svigerfader drak ogsaa vældigt; men det var aldrig at kjende paa ham, for han er stærk, som en Kæmpe, og kunde gjerne drikke alle Herredets Præster under Bordet. Jeg mærkede vel, at han ogsaa vilde havt sin Plaseer med at faae mig lidt snurrende; men jeg tog mig iagt – over alt dette er jeg slet ingen Elsker af stærk Drik.

Om sex Uger skal vort Bryllup være. Gud give dertil sin rige Velsignelse!

Det var ret slemt, at min tilkommende Svigerfader skulde faae denne *Niels Bruus* i sit Brød! Det er en studsig Krabat; en værdig Broder til ham paa Ingvorstrup. Han skulde have sin Løn, og saa lad Porten slaae ham! langt hellere end at smøre sine Fingre paa saadan en Æsel. – Men den gode Præst er saa hidsig og paastaende; og to haarde Stene male ikke godt. Han vil absolut, at *Niels* skal tjene sin Tjeneste ud; og det er jo dog ikke Andet, end daglig Ærgrelse. – Forleden Dag gav han ham en Kindhest; hvorpaa Karlen truede: „at han nok skulde faae *den* betalt;” men det var Altsammen under fire Øjne. Jeg har havt ham for mig, og baade formanet og truet ham. Han svarede mig saa godt som slet Intet – der er Ondt i ham. Ogsaa min Kjereste har bønfaldet sin Fader om at skille sig ved ham; men derom vilde han Intet høre. Jeg veed snart ikke, hvorledes det vil gaae, naar hun nu drager til mig; for hun sparer den Gamle megen Fortred, og veed nu paa saadan en god Maade at jevne alle Ting. – Hun vil sikkerlig blive mig en elskelig Hustrue; „et Viintræe trindt omkring mit Huus.”

Præsten i Vejlbjæ

Illustrationerne vises ikke
af hensyn til rettighederne.

Bde gik det, og vel var det: nu er *Niels* selv løbet sin Vej. Min kjere Svigerfader er saa vred, som en Tydsker; men jeg glæder mig saa stille over, at han saaledes har sluppet dette slette Menneske. Rigtig nok vil *Brausen* ved given Lejlighed sagtens see at revangere det; men vi har jo Lov og Ret i Landet, og Retten giver os Alle nok. – Præsten havde sat *Niels* til at grave et Stykke ude i Haugen. Som han kommer ud og vil see til ham, staaer han ret magelig og hviler sig paa Spaden, og knækker Nødder, som han har plukket derude; men Inter haver han bestilt. Præsten bruger Mund paa ham; han svarer studs, at han ikke er stædt for Podemester. Hvorpaa han faaer et Par Munddaske, og dermed slænger han Spaden, og skjælder grovelig igjen. Den Gamle bliver nu som Ild, griber Spaden, og giver ham dermed nogle Drag – det skulde han ikke have gjort; thi en Spade er et slemt Vaaben at slaae med, allerheist i Vrede, og for en haandfast Mand. Skjelmen lader sig først dumpe, som han var død; men da Præsten bliver bange og rejser ham op, springer han selv ud over Gjerdet, og dermed hen ad Skoven til. Saaledes haver min Svigerfader selv fortalt mig denne ubehagelige Historie. – Min Kjereste er dog herover sær urolig: hun er bange, han skal hævne sig paa een eller anden Maade, gjøre Creaturene Fortred; ja maeskee stikke Ild paa Gaarden. Med Guds Hjælp! det har ingen Nød.

St. St. Blicher

Kun trende Uger til, saa skal jeg føre min søde Kjereste, som Kone, ind udi mit Huus. Hun har allerede været her og taget Alt i Øjesyn, baade ude og inde. Hun var saare vel tilfreds, og roste vor Orden og Penhed. Det Eneste, hun beklagede, var dette, at hun skulde forlade sin Fader; og vist nok vil han savne hende. Dog skal jeg gjøre hvad jeg kan, for at erstatte ham sit Tab: jeg vil bytte med ham, og han skal faae min egen gode Moster *Gjertrud* igjen. Hun er en dygtig Kvinde i et Huus, og rørig nok endnu for hendes Alder.

Min Kjereste er ret en Engel; det siger ogsaa alle Mennesker – jeg bliver vist en lykkelig Mand – Gud alene Æren!

Underligt nok, hvor den Knekt har forstukket sig! eller om han skulde være rømt ud af Landet? I al Fald er det en fortredelig Historie: der mumles Allehaande blandt Folk. Bagvaskelser kan jeg troe, der har sin Oprindelse fra Ingvorstrup. Imidlertid var det slemt, om de skulle komme min Svigerfader for Øre. Havde han dog hellere fulgt mit Raad! Et Menneskes Vrede udretter ikke det, som godt er for Gud. Men jeg er kun læg Mand og tør ikke fordriste mig til at irettesætte en Guds Ords Tjener; tilmed han er saa meget ældre end jeg. Nu, jeg vil haabe, at den Snak falder hen af sig selv. – Imorgen kommer jeg til Vejlbys, og skal da fornemme, om han har hørt Noget til Sladderens.

De nye Armbaand, jeg har faaet fra Guldsmeden ere meget smukke, og ville vist nok glæde min hjertenskjere *Mette*; naar de blot kunne passe hende; thi Maalet blev taget saa lønligt og i Hast med et Græsstraac. – Moster vil faae Ære for Sengen; Fryndserne ere særdeles kjønne.

Min kjere Svigerfader var ganske nedslaaen og ilde tilmode – jeg har aldrig seet ham saadan tilforn. Tjenstagtige Aander har desværre forebragt ham det dumme Rygte, som nu er almindelig Folkesnak her i Egnen. *Brusen* har yttret sig med: „at Præsten skulde skaffe ham Broder tilveje, om han saa skulde grave ham op af Jorden.“ Kan vær han ligger i Skjul paa Ingvorstrup – borte er han, og Ingen har siden hørt eller seet Noget til ham. Min stakkels Kjereste græmmer sig al for meget; hun plages af Ahnelser og svare Drømme.

Præsten i Vejlbbye

Gud see i Naade til os Alle! Jeg er saa betagen af Skræk og Bedrøvelse, at jeg neppe er istand til at føre Pennen. Vel Hundrede Gange er den falden mig af Haanden. Mit Hjerter er saa bespændt, og mine Tanker saa tvivlraadige, at jeg hartad ikke veed, hvor jeg skal begynde. Det tykkes mig Altsammen at være kommen i et eneste Øjeblik ligesom et Tordenskræld. Tiden er aflave for mig; Aften og Morgen er eet; den hele gruelige Dag et hurtigt Lynglimt, som hæver afbrændt i Grunden mine Ønskers og Forhaabningers stolte Huus. En ærværdig Guds Mand, min Kjerestes Fader i Baand og Fængselt og det som en Morder og Misdæder! – Kun dette ene Haab har jeg tilbage, at han endda maatte være uskyldig; men desværre! det er kun et Halmstraae for den skibbrudne. En svar Mistanke hviler paa ham – og det at jeg, jeg Elændige skal være hans Dommer! Og Datteren, hans Datter min forlovede Brud! – Herre, min Frelser! forbarne Dig over os! – jeg formaaer ikke mere.

Det var igaar den ulykkelige Dag! – vedpas en halv Time før Solen stod op, at *Morten Bruus* kom her i Gaarden, og havde med sig Indsiddet *Jens Larsen* af Vejlbbye, samt Hyrdens Enke og hendes Datter ibidem. – *Morten Bruus* sagde til mig: at han havde Præsten i Vejlbbye stærkt mistænkt for at have slaget hans Broder ihjel. Jeg svarte ham, at jeg vel havde hørt den samme Snak, men anseet den for en taabelig og ondskaabsfuld Opdigrelse, saasom Præsten selv havde forsikkret mig, at Karlen var løbet sin Vej. „Om saa var” sagde han, „at *Niels* vilde rømme, havde han nok kommet til mig først, og ladet mig det vide; men at det forholder sig ganske anderledes, det kunne disse gode Folk vidne, og derfor beder jeg, at I paa Embedsvegne vil forhøre dem.” – „Betænk Jer vel!” siger jeg „betænk Jer vel, min kjære *Bruus!* og ligesaa I andre gode Folk! inden I beskyldte en hæderlig og uberygtet Præst og Sjælesørger! kunne I intet bevise, hvorpaa jeg storligen tvivler, kan det komme Jer dyrt at staae.” – „Præst eller ikke Præst” raabte *Bruusen*, „der staaer skrevet: du skal ikke slaae ihjel! der staaer ogsaa skrevet: Øvrigheden bærer ikke Sværdet forgyæves. Vi har jo Lov og Ret i Landet; og en Morder kan ikke undgaae sin Straf, om han saa havde Stiftamtmanden til Svigersøn.” Jeg lod som jeg ikke mærkede Finten, og sagde: „Velan! det

St. St. Blicher

skee, som I vilie! Hvad veed I, *Kirsten Madsdatter!* om den Sag, hvorfor *Morten Bruus* beskylder eders Præst? Siig nu den rene Sandhed, saaledes som I vilie forsvare for den Alvidendes Domstoel, og som I det siden med Lovens Eed skulle bekræfte! Og da gav hun da følgende Forklaring: Den Dag, paa hvilken der sagdes, at *Niels Bruus* var rømt af Præstegaarden, var hun lidt over Middag med sin Datter *Elsæ* gaaet forbi Præstens Hauge. Som de komme omtrent midt for Steendiget, der gaacr østen om samme, høre de Een kalde paa *Elsæ*. Det var *Niels Bruus*, som stod indenfor Hesselhækken, og som nu bøjede Grenene lidt tilside, og spurgte *Elsæ*, om hun vilde have nogle Nødder. Hun tog da mod en Haandfuld, og spurgte, hvad han bestilte der. Han svarede, at Præsten havde befalet ham at grave, men den Bestilling havde han ikke isinde at tage sig saaner, han vilde hellere plukke Nødder. I det samme hørte de en Dør lukkes op inde ved Huset, og *Niels* sagde: „pas paa! nu faae vi en Skjændepræken!“ Strax efter havde de hørt – see kunde de Intet, for Diget var for højt og Hækken for tæt – hvorledes de skjændtes, og blev den Ene ikke den Anden noget Ord skyldig. Tilsiidst havde de hørt Præsten raabe: „Jeg skal slaac din Hund, Du skal ligge død for mine Fødder!“ hvorpaa det kladskede, to eller tre Gange, som naar Een faaer Munddaske. Saa havde *Niels* skjældet Præsten for en Bøddelknegt og en Kjeltring. Dertil havde Præsten slet Inter svaret, men derimod hørte de to dumpe Slag, saae tillige Bladet af en Spade og noget af Skafet to Gange svinges over Hækken; men den der svingede Spaden kunde de ikke see for Hegnets Højde og Tæthed. Dermed var Alt stille inde i Haven; men de (*Hyrdeenken* og hendes Datter) vare bleevne bange og underlig tilmode, og saa gangne i Marken til Creaturene. Selvsamme Forklaring som Moderen, gav ogsaa Datteren. Jeg spurgte dem, om de ikke havde seet *Niels Bruus* komme ud af Haugen; hvilket de Begge benægtede, skjøndt de ofte havde seet sig tilbage.

Alt dette stemmede aldeles med Præstens Beretning til mig; og at de ikke havde seet Karlen komme ud af Haugen, var rimeligt nok, da han til den søndre Side havde ligesaa nær til Skoven, hvorhen Præsten sagde, han havde taget Coursen.

Jeg erklærede nu *Morten Bruus*, at det aflagte Vidnesbyrd Intet beviste om det fortaeentlige Mord, allerhelst som Præsten havde frivillig fortalt mig hele Sagen, ganske som Kvinderne nu havde

Præsten i Vejlbys

fremst den. Hertil smilte han bittert, og bad mig blot afhøre det tredje Vidne; hvilket jeg nu og gjorde. – *Jens Larsen* forklarede: at han en Aften meget silde (men saavidt han mindede var det ej samme Aften efter at *Niels Bruus* var rømt, men den næste) var gaaen hjem fra Tolstrup, og gaaet ad den sædvanlige Gangstie østen om Præstens Hauge. Derinde havde han hørt Lyden af En som grov. I første Øjeblik var han vel bleven bange, men da det var klart Maaneskin, besluttede han sig dog til at ville see, hvo det var, som kunde have at bestille i Haven paa saadan Tid. Han havde da sat sine Træskoe, var klavret op paa Diget, og med Hænderne gjort sig et lidet Kikhul gennem Hækken. Her saae han da Præsten i sin daglige Sloprok og med sin hvide Børnolds Nathue paa Hovedet, staae og glatte Jorden efter med en Spade; men andet saae han ikke. Da Præsten i det samme havde vendt sig pludselig om, som om han havde fornømt Nogen, var Vidnet bleven bange, havde ladet sig i en Hast glide ned ad Diget, og var ligesaa hastig løbet hjem.

Skjøndt det rigtignok var mig paafaldende, hvad Præsten kunde foretage sig saa silde i Haugen, fandt jeg endnu intet Besynderligt til at vække Mistanke om det imputerede Mord; hvilket jeg og sagde Klageren med alvorlig Formaning: ej alene at tage Beskyldningen tilbage; men ogsaa offentlig at erklære det omløbende Rygte for ugrundet, og tillige at fralægge sig selv enhver Andeel i Samme. Dertil svarede han: „ikke før jeg seer, hvad Præsten har gravet ned i sin Hauge.“ – „Da,“ svarede jeg: „turde det være for silde, og I sætter da eders Ære og Velfærd paa farligt Spil.“ – „Det skylder jeg min Broder,“ svarte han: „og jeg venter af vor lovlige Øvrighed, at den ikke nægter mig Rettens Hjælp og Bistand.“ – Saadan Opfordring var jeg nødt til at følge.

Jeg drog da, tilligemed Klageren og Vidnerne, til Vejlbys med et saare beknyt Sind, mindre af Frygt for at finde den omhandlede Rønningsmand i Haugen, end af Bekymring over den Skræk og Ærgrelse, Præsten og min Kjereste derved vilde foraarsages. Underveis tænkte jeg blot paa, at lade Bagvaskeren føle Lovens hele Strængighed. Ak! du milde Himmell! der forestod mig den grueligste Opdagelse.

Først vilde jeg have taget Præsten afsides, for at forberede ham, og derved give ham Tid til at fatte sig, og vorde Herre over sit Sind; men *Morten Bruus* forekom mig; thi, som jeg kjørte ind ad Gaarden, jog

St. St. Blicher

han paa sin Hest mig forbi og lige hen for Døren, og, som Præsten aabnede Samme, raabte han: „Folk sig, at i har slaget min Broder ihjel, og gravet ham ned i eders Hauge; her kommer jeg med Herredsfogeden for at lede efter ham!” Præsten blev over denne Tiltale saa forbløffet, at han ikke kunde mæle et Ord, forinden jeg sprang af Vognen, og sagde til ham: „I hører nu Beskyldningen, og det uden Omsvøb; jeg nødes til paa Embeds Vegne, at gjøre denne Mands Begjæring fyldest; og fordrer nu eders egen Ære, at Sandheden kommer for en Dag, og Munden stoppes paa Bagvaskelsen.” – „Det er haardt nok,” sagde han da: „at en Mand i min Stand skal tvinges til at afvælge saadan gruelig Beskyldning; men kom kun! min Hauge og mit hele Huus staaer Eder aabent!” – Vi gik nu ind gennem Stuehuset og ud i Haugen. Der mødte os min Kjereste, der blev forskrækket ved at se *Bruus*. Jeg hvidskede hastelig til hende: „Vær kun rolig, mit Hjerte! gak ind, og ængst Jer ej! eders Fjende iler sin egen Fordærvelse imøde!”

Morten Bruus gik nu foran øster hen i Haugen til Tornehækken; vi Andre bagefter, tilligemed Præstens Folk, hvem han selv havde ordret at komme med Spader og Grebe. Klageren stod Noget og saae sig omkring, indtil vi havde naaet ham. Da pegte han paa et Sted, og sagde: „her seer ud til at være gravet for ikke længe siden; her maae vi lede!” – „Grav!” raabte Præsten vredt. Folkene grove, og *Bruus*, som syntes, det gik ikke hurtigt nok, rev Spaden fra een af Folkene, og arbejdede med Ivrighed. Da de vare komne et Par Spadeslag ned, var Grunden saa fast, at Man tydeligen saae, her ikke havde været gravet for nylig – maaskee ikke i mange Aar. Vi glædede os Alle – paa Een nær – og Præsten allermøest; han begyndte allerede at triumfere over sin Anklager, og sagde spottende til ham: „fandt I Noget, I Æreskjænder?” Denne svarte ham ikke; men, efterat have betænkt sig et Øjeblik, raabte han: „*Jens Larsen!* hvor var det, I saae Præsten staae og grave?” *Jens Larsen* havde hidtil, medens der blev gravet, staaet med foldede Hænder og seet paa Arbejdet. Ved *Bruus*'s Tiltale vaagnede han op som af en Drøm, saae sig lidt omkring, og pegede derpaa hen til en Krog i Kvarteret, en tre til fire Favne fra det Sted, vi stod. „Der tykkes mig det var!” sagde han. – „Hvad siger Du, *Jens?*” raabte Præsten vredt: „naar har jeg gravet?” Uden at agte derpaa, kaldte *Morten Bruus* Folkene hen til den angivne Krog. Her laae nogle

Præsten i Vejlbys

visne Kaalstokker, Grene og andet Skupperie, som han først røddede afvejen. Gravningen begyndte atter.

Jeg stod ret rolig og veltilfreds og taledes med Præsten om denne Sag, og den Straf, til hvilken Klageren havde gjort sig skyldig, da een af Karlene raabte: „Jesus Kors!“ Vi saae derhen – en Hattepud var kommen tilsyne. „Her finde vi nok den, vi lode efter!“ skreeg *Bruus*: „det er *Niels's* Hat; den kjender jeg.“

Da var det mig, som om alt mit Blod blev til Iis; mit hele Haab blev med eet slaget til Jorden. „Grav! grav!“ raabte den skrækelige Blodhævner, idet han selv anstrængede sig af alle Livsens Kræfter. – Jeg saae til Præsten: han var bleg som et Lig; men hans Øjne vidt opspilede og ufravendt hæftede til det rædselfulde Sted. – Atter et Skrig; en Haand ligesom strakte sig op af Jorden mod de Gravende. „See!“ raabte *Bruus*: „han rækker efter mig; ja biev lidt, Broder *Niels*! Hævn skal Du faae!“ – Snart var hele Liget udgravet – det var virkelig den Savnede. Hans Ansigt var ikke ganske kjendeligt, da det var begyndt at gaae i Forraadnelse og Næsebenet desforuden knuset og fladtrykt; men alle hans Klæder, lige til Skjorten med hans udsyede Navn, kjendtes strax af alle hans Medtjenere; endogsaa en Blyring i det venstre Øre vedkjendtes alle de Omstaaende som *Niels Bruus's*, den han i nogle Aar bestandig havde baaret.

„Naa Præst!“ raabte *Morten Bruus*: „kom nu, og læg Haand paa den Døde, om I tør!“ – „Almægtige Gud!“ sukkede Præsten, og slog sine Øjne ivejret: „Du est mit Vidne, at jeg er uskyldig: slaget ham har jeg; men ikke anderledes, end at han kunde løbe sin Vej; slaget ham har jeg; det maae jeg nu bitterligen angre; men hvo der har begravet ham, det kjender den Alvidende.“ – „*Jens Larsen* kjender det ogsaa!“ raabte *Bruus*: „og kanskee der findes end flere. – Hr. Herredsfoged! I kommer vel ogsaa til at forhøre hans Tjenestefolk; men først venter jeg, at I ville sætte denne Ulv i Faareklæder i sikker Forvaring.“

Ak, Du Fredsens Gud! jeg turde jo nu ikke længere tvivle; Sagen var alt for aabenbar; men jeg var nærved at synke i Jorden af Skræk og Afskye. Jeg vilde just sige Præsten, at han maatte berede sig paa at gaae i Fængsel, da han selv tiltalte mig – han var bleg og skjælvede som et Espeløv. „Skinnet er imod mig;“ sagde han: „thi dette er et Værk af Djævelen og hans Engle. Dog lever endnu Een, som vel skal bringe min Uskyldighed for Dagen – kom, Hr. Herredsfoged! i

St. St. Blicher

Baad og Lænker vil jeg vente paa hvad han haver besluttet over mig arme Synder. Trøst min Datter! og tænk paa, at det er eders Fæstemøe!" – Nepppe havde han sagt dette, før jeg hørte et Skrig og et Fald bag ved mig – det var min Kjereste; hun laa der daanet paa Jorden – Gud give, vi havde ligget Begge saaledes, og aldrig opvaagnet meer! Jeg løftede hende iverjret, og tog hende paa mine Arme – jeg tænkte, at hun *var død*; men Faderen rev hende fra mig, og bar hende ind; og lige med det samme blev jeg atter kaldt hen til den Dræbte, for at besigtige et Saar i hans Hoved; som vel ikke var dybt; men dog havde koækket Hjerneskallen, og kjendeligen viste sig at være bibragt ved en Spade, eller et saadant sløvt Redskab.

Vi gik derpaa Alle ind i Huset. Min Kjereste var da kommen til sig selv igjen. Hun fløj om min Hals, og besvoer mig ved Gud og alt hvad heiligt var; at jeg dog maatte frelse hendes Fader af denne store Nød, og bad mig dernæst, for vor Kjerligheds Skyld, at hun maatte følge ham i Fængslet, hvilket jeg ogsaa tilstod hende. Jeg fulgte dem selv til *Grennaae*; men Herren veed, hvorledes jeg var tilmode. Ingen af os haver talet et Ord paa hele denne sørgelige Rejse. Jeg skiltes fra dem med et sønderknuset Hjerter.

Liget er lagt i en Kiste, som *Jens Larsen* havde staaende til sig selv; og imorgen vorder det arligen begravet paa *Vejlbye* Kirkegaard.

Imorgen afholdes det første Tingsvidne. Gud styrke mig elændige Menneske!

Gud give, jeg aldrig havde opnaaet den bedrøvelige Post, jeg Daarsaa ivrigt eftertragtede! Det er en tung Bestilling den, at være Dommer – gid jeg kunde bytte med en af Stokkemændene! – Da denne Ordets Tjener fremstilledes for mig paa Thinget, lænket fra Haand til Fod: da tænkte jeg paa vor Herre, som han stædes for Pilati Domstoel. Og bares det mig livagtigen for, som min Kjereste – Gud bedre det! hun ligger syg i *Grennaae* – som hvidskede hun til mig: „befatte Dig Intet med denne Retfærdige!" Ja, Gud give, han var det! men jeg øjner endnu ikke den fjerneste Mulighed. De trende første Vidner bekræftede med oprakte Fingre deres ganske Udsagn i Forhøret, og det Ord for andet; der blev Intet taget fra, og Intet lagt til. Og fremstode ydermere trende nye Vidner, Præstens tvende Karle og Udpigen. De to første havde hin Dag, da Mordet skedte, siddet i Borgerstuen, og, da Vinduet stod aabent, havde de tydeligen hørt

Præsten i Vejlbye

Præsten og den Myrderde hæftigen skjændes, og at den Første havde sagt – ligesom Hyrdeenken og hendes Datter omvandt – „jeg skal slaae din Hund! Du skal ligge død for mine Fødder.“ Tilmed havde de to Gange hørt Præsten true og undsige *Niels Bruus*. De vandt endvidere: at Præsten, naar han blev vred, ikke sparede at slaae til med *det første* det bedste, der kom ham i Hænderne; og at han saaledes engang havde slaget sin forrige Dreng med en Tøjrekølle. Udpigen forklarede: at hun, den samme Nat, som *Jens Larsen* saae Præsten i Haugen, havde ligget vaagen, og kunde ikke sove; og havde hun hørt Døren fra Gangen ud til Haugen knærke, og da hun rejste sig, og keeg ud, saae hun Præsten i Sloprok og Nathue gaae ud i Haugen. Hvad han bestilte der, saae hun ikke; men en Timestid efter omtrent, hørte hun atter Lyden af Hagedøren.

Da Vidnerne vare afhørte, og jeg tilspurgte den ulykkelige Mand, om han vilde bekjende Gjerningen, eller hvad han i manglende Fæld havde at sige til sit Forsvar, foldede han sine Hænder over sit Bryst, og sagde: „Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord! jeg vil tale Sandhed, og veed jeg med mig selv intet Andet, end hvad jeg allerede tilforn har bekjendt. Jeg har slaget den Afdøde med Spaden; men ikke anderledes, end at han derefter kunde løbe fra mig ud af Haugen; hvad der siden er hændtes ham, eller hvorledes han er kommen til at ligge i min Hauge – det veed jeg ikke. Hvad *Jens Larsen* og Pigen vidner om at have seet mig i Haugen ved Nattetid, enten lyve de det, eller ogsaa er det et Helvedes Blændeværk. Jeg elændige Menneske haver Ingen til mit Forsvar her paa Jorden; det mærker jeg klarligen. Vil han i Himmelen rie, da maae jeg bøje mig under hans urandsagelige Villie.“ Herpaa lod han sit Hoved og sine Hænder synke, og udgav et dybt Suk.

Mange af de Tilstedeværende kunde ikke holde sig for Graad. Der begyndte en sagte Mumlen om, at han dog maaskee kunde være uskyldig; men dette var jo blot en Virkning af Sindets Bevægelse og Medynk. Ogsaa *mit* Hjerte vilde gjerne friljende han; men Følelsen tør jo ingenlunde raade over Dommerens Forstand; hverken Medynk eller Had, hverken Gunst eller Avind skal veje det mindste Gran i Retfærdighedens Skaaler. – Jeg kan efter min Overbeviisning ikke slutte anderledes end som saa: Den Anklagede haver slaget *Niels Bruus* ihjel; dog neppelig med Forsæt og beraad Hu; vel veed jeg, at han har havt den Vane at true dem, han blev vred paa, „at han nok skulde

St. St. Blicher

huske dem det den Dag, de mindst tænkte derpaa;" men det er mig ikke vitterligt, at han haver mod Nogen opfyldt sine Truster. Nu vil ethvert Menneske jo gjerne bjerge Livet, om det kan, og frelse sin Ære, og derfor vedbliver han sin Benægtelse, saalænge han formaar.

Morten Bruus – det er en haard Hals – ond tilforn, og værre nu af Harne over Broderens Drab, begyndte at tale om Redskaber, der kunde tvinge en forstokket Synder til Bekjendelse; men det forbyde Gud, at jeg mod saadan Mand skulde tage Pinebænken tilhjelp. Og hvad er vel den andet end en Prøvsteen paa legemlig og aandelig Styrke og Svagheit. Den som maagter at udholde Torturen, og den som bukker under for Samme – lyve kunne de Begge. En aften Bektendelse kan aldrig være paalidelig Sandhed. – Nej, før skulde jeg vige mit Dommersæde, og nedlægge mit sure Embede.

Ak! min gode fromme Kjereste! Hun er da tabt for mig, hvad denne Verden anbelanger; jeg elskede hende dog saa inderligt.

Jeg har havt en haardt Pust at udholde. Som jeg sad, og overvejede den skrækkelige Sag, i hvilken det forestaaer mig at dømmes, farez Døren op, og Præstens Datter – jeg tør vel neppe længere kalde den Kjereste, som maaskee aldrig vil vorde min Hustrue? – hun styrter ind med udslaget Haar, kaster sig for mine Fødder, og omfavner mine Knæe. Jeg løftede hende op i mine Arme, og vi græd Begge en god Stund, inden Nogen af os kunde komme tilorde. Jeg blev først Herre over min store Bedrøvelse, og sagde: „jeg veed, hvad I ville, mit Hjerte! jeg skulde frelse eders Fader? Ja Gud hjælpe os arme Mennesker! jeg kan jo ikke. Siig mig selv, hjerte Barn! troer I, at eders Fader er uskyldig?" Hun lagde Haanden paa sit Bryst og sagde: „jeg veed det ikke!" og derpaa stak hun atter i at græde ret bitterligen. „Begravt ham" sagde hun saa igjen, „har han dog neppe; men at Karlen jo er død henne i Skoven af de Slag han fik, det maae vel være saa, Gud bedre det!" – „Kjere Ven!" sagde jeg, „*Jens Larsen* og *Pigen* saae ham jo i Gangen den Nat." Hun virkede langsomt med Hovedet, og svarte: „Den Slemme kan have forblindet deres Øjne." – „Det forbyde vor Herre Jesus," sagde jeg, „at han skulde have saadan Magt over christne Mennesker!" Nu græd hun atter. „Siig mig oprigtig" begyndte hun efter et Ophold, „siig mig reent ud, min Fæstemand! dersom Gud ikke sender anden Oplysning i denne Sag, hvad Dom vil I fælde?" Hun saae ængstelig paa mig, og hendes Lipper skjælvede.

Presten i Vejlbjye

„Dersom jeg ikke troede” svarte jeg, „at enhver Anden vilde være haardere end jeg, da skulde jeg vige mit Sæde, ja med Glæde nedlægge mit Etabode. Men det tør jeg nu ikke dølgge, siden I spørger mig ad; den mildeste Dom, som baade Gud og Kongen har afsagt, er dog *Liv for Liv*.” Her sank hun i Knæerne, men rejste sig strax igjen, vveg nogle Trin baglænds hen fra mig, og raabte ligesom forvildet: „vil I da myrde min Fader! vil I da myrde eders Fæstemø? Seer I denne?” – hun traadte atter fremad, og holdt Haanden med Ringen hen for mine Øjne – „Seer I denne Fæstenring? hvad sagde min ulykkelige Fader, dengang I satte den paa min Finger? *Jeg giver min Pige i din Barm!* Men I, I gjennemborer min Barm!” – Ak Gud! hvert Ord hun sagde, gjennemborede *min*. „Sødeste Barn!” sukkede jeg, „sig ikke saaledes! I kniber mit Hjerter med gloende Tænger. Hvad vil I, jeg skal gjøre? frikjende den, som Guds og Menneskenes Lov fordømmer?” Hun taug, og saae til Himmelen. „Eet vil jeg gjøre” blev jeg ved „er det Uret, da tilregne Herren mig ikke den Synd! Hør nu, kjerreste Barn! gaaer Sagen her tilende, da er hans Liv forloren; jeg seer ikke nogen Frelse uden i Flugten. Kan I hertil ophitte noget Raad, da skal jeg lukke mine Øjne og tie. Seer I! jeg haver strax, saasnart eders Fader blev fængslet, skrevet til eders Broder i Kjøbenhavn, og vi kunne nu hver Dag forvente ham. Taler saa med ham, og søg at faae Slutteren til Ven! har I ikke Penge nok, saa raader I over alt hvad jeg ejer!” Da jeg havde sagt dette, blev hendes hele Ansigt blussende rødt af Glæde, og hun faldt om min Hals, og raabte: „Gud lønne Eder for dette Raad! havde vi blot min Broder! da blev der vel Raad.” – „Men hvor skulle vi hen?” sagde hun atter og slap mig; „og om vi finde et Fristed i fremmede Lande, saa seer jeg Eder aldrig mere.” Dette sagde hun saa ynkeligt, at mit Hjerter var færdigt at bryde. „Allerkjereste Ven! raabte jeg: „jeg skal finde Eder, hvor langt I end fare hen; og ville vore Midler ikke slaae til vor Underholdning, skulle disse mine Hænder arbejde for os Alle; jeg har lært i min Ungdom at bruge Øxen og Høvlen.” Da blev hun paanye saa sjæleglad, og kyste mig utallige Gange. Vi bade Begge af ganske Hjerter til Gud, at han dog vilde lade vort Forhavende lykkes, og saa skiltes hun fra mig med frejdigt Haab.

Ogsaa jeg begyndte at haabe til det Bedste. Men aldrig saasnart var hun borte, førend tusinde Tvivl opfyldte mit Sind, og alle de Vanskeligheder, som før syntes mig overvindelige, nu forckom mig

St. St. Blicher

som uhyre Bjerge, dem min svage Haand aldrig vil mægte at flytte.
Nej, nej! af denne Elændigheds Mulm og Mørke veed ikkun *han*
aleneste Vej, for hvem den sorte Nat er lys som Dagen.

Atter to nye Vidner! de føre neppe noget godt i Jeres Skjold; thi
Bruusen anmeldte dem med en Mine, der ikke huede mig – han har og
et Hjerter saa haardt som Flint, og tilmed fuldt af Gift og Galde. – I
Morgen møde de paa Thinget; jeg er tilmode, som om det var imod
mig selv, de skulle vidne. – Gud styrke mig dog!

Det er forbi – han har bekendt Ait.

Retten var sat, og Fangen fremført for at høre de nye tilkomne
Vidners Udsagn. De forklarede: „at de den tir omhandlede Nat vare
gaaene hen ad den Vej, som løber paa tvers midt imellem Skoven og
Præstens Hauge; et Menneske var da kommen fra Skoven, med en
Sæk paa Axelen, og dermed vandret den: et Stykke forbi ad Haugen
til; hans Ansigt kunde de ikke kjende, da det var skjult af Sækken;
men da Maanen skinnede paa hans Ryg, havde de tydeligen seet, at
han var iført en siid grøn Kjole (hans Sloprok nemlig) og en hvid
Nathue; den omvundne Person forsvandt ved Haugegjerdet.” Aldrig
saasart havde den Første aflagt dette Vidnesbyrd, før Præsten blev i
sit Ansigt som Aske, og det var neppe han med svag Røst kunde
fremføre de Ord: „jeg faaer ondt.” Man gav ham en Stool. Da sagde
Bruusen til de omstaaende: „det hjalp paa Præstens Hukommelse.”
Denne hørte det ikke; men vinkede ad mig, og sagde: „lad mig føres
tilbage i mit Fængsel! der vil jeg tale med Eder.” Det skedte, som han
forlangte.

Vi drog afsted til Grennae; Præsten kjørte med Slutteren og
Byesvenden, og jeg roed. Da Fængselsdøren blev aabnet stod min
Kjereste og redte sin Faders Seng; paa en Stool ved Hovedgjerdet
hang den ulykkelige grønne Sloprok. – Min Kjereste gav et Glædes-
skrig, da hun saac mig komme; hun troede at Faderen var frikjendt,
og at jeg nu selv vilde udføre ham af Fængslet. Hun kastede hvad hun
havde i Hænderne, og hang sig om hans Hals. Den gamle Mand
græd, saa den ene Taare ikke kunde bie den anden. Han nænmøde
ikke at sige hende, hvad nu var passeret paa Thinget; men gav hende
nogle Ærinder i Byen, at hun skulde indkjøbe Allehaande. Før hun
gik sprang hun hen til mig, trykkede min Haand til sit Bryst, og

Præsten i Vejby

hvidskede: „godt Budskab?” – For at dølgge min Smerte og Forvirring, kyssede jeg hende paa Panden, og sagde: „Kjære! siden skal I høre hvad der er passeret – veed endnu ikke, om det gjør stort fra eller til – men henter os nu hvad eders Fader forlanger.” – Hun gik. Ak! Ak! hvilken jammerlig Forandring paa før, da dette uskyldige Barn levede sorgløs og glad i den muntre Præstebolig, og nu her udi dette skumle Fængsel mod Sorrig og Smerte, ja med idelig Angst og Bævelse. –

„Sæt Eder, Kjære!” sagde han, og satte sig selv paa Sengestokken. Han foldede sine Hænder i sit Skjød, og stirrede længe mod Jorden i dybe Tanker. Endelig rettede han sig op, og hæftede sine Øjne paa mig; jeg ventede i angstelig Taushed, som om jeg skulde høre min egen Døm – o ja, paa en Maade skulde jeg jo ogsaa. – „Jeg er en stor Synder,” tog han tilorde: „hvor stor – det veed Gud; jeg veed det ikke selv. Han vil straffe mig her, at jeg hisset kan faae Naade og Salighed; han være derfor Priis og Ære!” Her lod han til at vinde mere Rolighed og Styrke, og vedblev som følger:

„Fra min Barndom af, saalænge som jeg kan huske, har jeg altid været trættekjer, iilsindet og stolt; har ingen Modsigelse kunnet taale; men stædse været rede at slaae til med Sværd. Dog har jeg sjældent lader Solen gaae ned over min Vrede; ej heller baaret Had til noget Menneske. Allerede som halvvoxen Dreng begik jeg i Hidsighed en Gjerning, der ofte inderlig har fortrudt mig, og smerter mig endnu hvergang jeg tænker derpaa: vores Gaardhund, et fromt Dyr, som aldrig gjorde noget Kræ Fortræd, havde taget min Mellemmad, som jeg havde sat fra mig paa en Stoel; i min Arrighed sparkede jeg saaledes med min Træskoe til Hunden, at den døde under ynkelige Skrig og Pinsler. Det var kun et umælende Dyr; men dog et Varsel for at jeg skulde forgribe mig paa Mennesker. – Da jeg som Student rejste nderlands, gav jeg mig i unødigt Trætte med en Bursch i Leipzig, fordrede ham ud, og stak ham i Brystet saa farligt, at han med yderste Nød kunde frelses. Allerede herfor havde jeg fortjent, hvad jeg nu saa sildigen maae lide; men Straffen falder nu og med tidobbelt Vægt over mit syndige Hoved – gammel Mand! – Præst, Fredens Sendebud – og Fader! Ak Gud! ak Gud! der er Saaret endnu dybest –.” Han sprang op, og vreed sine Hænder, saa det knagede i alle Ledemod. Jeg vilde sige Noget til hans Trøst; men vidste Intet.

Da han havde fattet sig lidt, satte han sig arter, og vedblev: „For Eder, tilforn min Ven, og nu min Dømmer, skal jeg nu bekjende en

St. St. Blicher

Brøde, som jeg uden for al Tvivl har begaaet! men som jeg dog ikke er mig fuldkommen bevidst –" (jeg studsede, og vidste ikke, hvor han vilde hen, eller om han talte med god Samling; thi jeg havde nu belavet mig paa en reen og uforbeholden Tilstaaelse) – „forstaae mig ret! og læg Mærke til min Tale! At jeg har slaget den ulykkelige Kari med Spaden, det veed jeg, og har frit ud tilstaaet – om det var med Fladen eller Eggen, kunde jeg i min hæftige Forbittrelse ikke sandse – at han da faldt, og løb bort – see, det er Alt, hvad jeg veed med sandelig Vished. Resten – Gud bedre det! – har jo fire Vidner seet, nemlig at jeg hentede Liget, og begrov det; og at det i Gjærningen maae være saa, er jeg nødsaget til at troe; I skal høre mine Grunde.”

„Tre eller fire Gange tilforn i mit Liv er det vederfaret mig, at jeg har været Søvnngjænger. Den sidste Gang – det kan nu være ni eller ti Aar siden – skulde jeg den kommende Dag holde en Liigprædiken over en Mand, som paa en pludselig og elændig Maade var kommen af Dage. Jeg var forlegen for en Text, da de Ord af en Viismand hos de gamle Græker: „*priis Ingen lykkelig, før han døet!*” faldt mig ind. At tage en Hednings Sentents til Text i en christelig Tale, vilde ikke gaae an; men det forekom mig og, at den samme Tanke med omtrent de samme Ord skulde findes et Sted i den hellige Skrift. Jeg ledte og ledte, og kunde ikke herte Stedet. Det var silde, jeg var af andet Arbejde meget træt; klædte mig derfor af; gik tilsæns, og sov ind. Da jeg om Morgnen vaagner, og sætter mig til mit Skriverbord, for at vælge en anden Text, og nedskrive et Udkast til Talen, seer jeg til min store Forundring, foran mig paa Bordet skrevet med store Bogstaver paa et Blad Papiir: „*Priis Ingen lykkelig, før hans Endeligt kommer! Syrach det 11te Capitel, 34te Vers;*” men ikke dette alene, ogsaa en Liigprædiken, kort, dog saa vel udarbejdet som nogen; – og alt Dette med min egen Haand. I Kammeret havde intet Menneske været; thi for Døren havde jeg indvendig trukket en Skodde, da Laasen var forslidt, og kunde springe op af sig selv, naar det blæste; gjennem Vinduet kunde ligesaa lidt Nogen være kommen; thi det var om Vinteren, og Rammen frossen fast til Karmen. Nu vidste jeg, hvo der havde skrevet Prækenen, ingen Anden, end mig selv; det var dengang kun et halvt Aars Tid siden, jeg i en saadan synderlig Tilstand om Natten var gaaet ind i Kirken, og havde henter et Lømmeklæde, som jeg om Aftenen mindedes bestemt at have ladet ligge i min Stoel bag Alteret. Seer I nu, Kjære! da de tvende Vidner

Præsten i Vejbye

afgave deres Forklaring idag for Retten, randt mig pludselig dette mit Søvnjængerie ihu; og tillige mindedes jeg, at Morgenen efter at Liget var nedgravet havde jeg undret mig over, at finde min Sloprok ligge paa Gulvet indenfor Døren, da jeg dog hver Aften bestandig hang den paa en Stoel udenfor min Seng; hvilket indtil dette Øjeblik igjen var gaaet mig af Glemme. Det ulykkelige Offer for min ustyrlige Vrede maae altsaa være faldet død om i Skoven, og jeg i min drømmende Tilstand have seet dette, og søgt ham der. Ja, Gud være mig naadig! det er – det maae være saa."

Her taug han; holdt Hænderne for Øjnene, og græd bitterlig. Men jeg var yderst forbauset og fuld af Tvivlraadighed. Jeg havde stedse troet, at den Myrdede var død paa Stedet, og begravet der, hvor han faldt; ihvorvel det syntes mig sært, om Præsten ved Dagen skulde have fuldført dette Arbejde, uden at Nogen havde mærket det, samt at han dertil skulde have Aandsnærværelse nok. Dog -- tænkte jeg saa igjen -- Nøden har tvungen ham; han har kun i en Hast løselig bedækket Liget, og siden om Natten gravet det dybere ned. Nu sige de to sidste Vidner: at de have seet ham bære en Sæk fra Skoven; der var mig strax højst paafaldende, og flygtig opstod den Tanke, om ikke dette Vidnesbyrd kunde staae i Modsigelse med de forrige, og Mandens Uskyldighed derved begynde at opklare sig. Ak desværrel! nu stemmer det Hele alt for godt, og hans Brøde er udenfor mindste Tvivl. Alene den besynderlige Vending, han giver Sagen, forundrer mig; at han har begaaet hele Gjerningen, er vist; men om den sidste og uvæsentligste Halvdeel er udført i vaagen eller drømmende Tilstand, det er det eneste Uvisse. Præstens Udsagn fra først til sidst, hans ganske Adfærd bærer Sandhedens Præg, ja for dens Skyld opgiver han villig sit Liv; dog noget Lidet af Æren kæmper han maaskee nu for at bjerge? eller -- maaskee han ogsaa her et Sandheden tro? Et saadant Nattegængerie er ikke uden Exempel, ligesaa lidet som at et Menneske kan løbe saalangt med Ulivs Saar.

Han gik atter nogle Gange hastig op og ned ad Gulvet; derpaa stod han stille foran mig, og sagde: „I har nu her mellem Fængslers Mure annammet min Bekjendelse; jeg veed, at eders Mund *skal* fordømme mig; men hvad siger eders Hjerte?" -- „Mit Hjerte," svarede jeg -- det var knap, jeg for Beklemmelse kunde tale -- „mit Hjerte lider usigelig, og vilde gjerne breste i dette Øjeblik, naar det derved kunde frelse Eder fra en skrækkelig og vanærende Død --" (jeg turde jo ikke

St. St. Blicher

nævne det sidste Redningsmiddel, Flugten). – „Det kan I ikke,” faldt han hurtigt ind: „mit Liv er forbrudt, min Død er retfærdig, og et advarende Exempel for alle Efterlevende. Men lov mig, at I ikke vil slaae Haanden af min arme Datter – jeg havde engang tænkt *at give hende i din Barm* –” (her aftørrede han de atter frembrydende Taarer) – „dette skjønne Haab har jeg selv forstyrret; I kan ikke ægte en Misdæders Barn, men lov mig, at I vil sørge for hende, som en anden Fader!” Med stor Bedrøvelse og under mange Taarer gav jeg ham min Haand. – „I har vel Intet hørt fra min Søn fornyelig?” tog han igjen tilorde: „jeg vil ogsaa haabe, at han bliver uvidende om denne Elændighed til Alt er forbi – jeg kan ikke taale at see ham.” Her skjulte han sit Ansigt i sine Hænder; vendte sig om, og støttede sin Pande mod Væggen – han hulkede som et Barn.

Det varede Noget, inden han blev istand til at tale: „Nu Kjere!” sagde han da, „forlad mig nu! og lad os ikke see hverandre, før i den strænge Retfærdigheds Huus! Og – viis mig dette sidste Venskab! lad det skee snart – endnu imorgen! jeg længes efter Døden; thi jeg haaber, for Jesu Skyld, den skal vord mig en Indgang til et bedre Liv, end dette nærværende, der nu ikke har Andet at yde mig, end Kval og Forfærdelse – gaae, min kjere, medlidende Dommer! lad mig afhente til Thinget imorgen! og send endnu idag Bud efter Hr. *Jens* i Aalsøe! han skal berede mig til Døden – Gud være med Eder!” – Han rakte mig sin Haand med bortvendt Aasyn; jeg tumlede ud af Fængslet – jeg var som bedøvet, ja harrad uden Bevidsthed.

Jeg skulde maaskee have redet lige hjem, uden at tale med Datteren, var hun ikke selv tæt udenfor Fængslet kommen mig imøde. Hun maatte kunne læse Dødsdommen i mit Ansigt; thi hun blegnede, og greb fat om begge mine Arme. Hun saae til mig, som om hun skulde tigge sit Liv; spørge kunde hun ikke, eller torde hun ikke. „Flye! flye! og red eders Fader!” var det Æneste, jeg mægtede at fremføre.

Jeg kastede mig paa min Hest, og var her hjemme længe før jeg vidste det. – Altsaa – *imorgen!*

Dommen er afsagt. Han hørte den med større Standhaftighed, end den besad, som oplæste Samme. Alle Nærværende, undtagen hans haardnakne Fjende, udviste ogsaa stor Medlidenhed; nogle hvidskede endog, at den var streng – ja tilvisse streng! den skiller eet Menneske

Præsten i Vejlbj

ved Livet, og tre foruden ved Livslykke og Sindsro. Den barmhjertige Gud være mig en naadigere Dommer, end jeg Synder tør være mod mit Medmenneske!

Hun har været her – hun fandt mig paa Sygelejet – der er ingen Redning længere – han vil ikke flygte.

Slutteren var vunden; Fiskeren, et Sødskendebarn til hendes salige Moder, havde lovet at føre dem til Sverrig, og havde sin Sejlsbaad tilrede; men den angergivne Synder var ikke til at overtale. Han vil ikke unddrage sig Retfærdighedens Sværd, forhaabende, at han ved sin og Jesu Død skal vinde sig en bedre Retfærdighed hisset. – Hun forlod mig ligesaa trøstesløs, som hun var kommen; men uden et eneste umildt Ord. – Gud naade hende, Stakkel! hvorledes skal hun overvinde den forfærdelige Dag? Og her ligger jeg, syg til Legem og Sjæl – kan hverken trøste eller hjælpe – Sønnen bliver borte.

Farvel! – Farvel mit Hjertes trolovede Brud! farvel for denne usselige Verden, til vi mødes engang i en bedre!

Snart maaskee; thi jeg føler, at Døden har mig fat – maaskee gaer jeg did, førend den, mit grumme Embede tvang mig til at henskilke.

„Farvel, min Hjerteven!” sagde hun jo: „jeg forlader Eder uden Nag; thi I gjorde kun eders strænge Pligt; men nu farvel! for vi sees aldrig meer.” – Hun gjorde Fredens Tegn over mig – Gud skjænke mig dog snart den evige Fred!

Gud! hvor vil hun hen? hvad har hun isinde? Broderen er ikke kommen – og imorgen – paa Ravnhøj.*

(Her findes Herredsfoged *Erik Storms* Dagbog pludselig afbrudt; men til denne, ligesaa sandfærdige som skrækkelige Begivenheds nærmere Oplysning og Fuldstændiggørelse, anfører herefter den daværende Nabo præst i *Aaløse* hans skriftlige Optegnelser. Skulde ellers nogen Læser ville drage disse Aetsykkers Ægthed i Tvivl, da tør han dog ikke tilligemed Indklædningen forkaste det Væsentlige af Historien, som – desværre! er alt for sand. Sagnet, som endnu stedse i hele Omegnen levende vedlige-

* Den Banke paa *Aaløse* Mark, ved *Grennaa*, hvor Præsten *Søren Qvist* blev halsstrungen, hedder endnu saaledes.

St. St. Blicher

holder sig, lægger ydermere til: at just denne tragiske Begivenhed gav Anledning til, at Delinquentsager for Eftertiden blive foretagne ved alle Instanserne; Lovkyndige maaske vel da kunne fastsætte Tidspunctet for Samme).

B.

Aalsø Præstes Optegnelser.

I min Embedstids det syttende Aar tildrog sig her i Nabolauget den Begivenhed, som betog Alle med Skræk og Forfærdelse, og geraadede vor geistlige Stand til stor Tort og Bluse, idet Præsten i Vejlbye, den vellærde Hr. *Søren Qvist*, udi Vrede slog sin Tjenestekarl død, og begrov ham derpaa om Natten i sin Hauge. Han blev efter foregaaende retlig Undersøgelse overbeviist om denne gruelige Gjertning, saavel ved Manges Vidnesbyrd som og ved egen Bekjendelse, og derfor dømt til at have sin Hals forgjort. Hvilken Dom i mange tusinde Menneskers Overværelse blev exequeret her paa Aalsø Mark.

Den Henrettede, hvis Sjælesørger jeg tilforn havde været, forlangte mig til at besøge sig i Fængslet. Og maaske jeg med Sanden sigte: at jeg aldrig haver meddeelt det hellige Sacramente til Nogen mere vel beredt, angergiven og fuldtroende Christen. Han erkjendte selv med inderlig Ruelse, at han havde vandret i kjødelig Sikkerhed, og været et Vredens Barn, hvisaarsag Gud hengav ham i Synd og Sindsforhærdelse, ydmygede ham dybt, og gjorde ham meget elændig, at han atter kunde oprejses ved Christo. Han beholdt sin Frimodighed lige til det Yderste, og holdt paa Retterstedet til det omstaaende Folk en Tale fuld af Kraft og Salvelse, hvilken han i sine sidste Dage havde udarbejdet i Fængslet og lært udenad. Den handlede om Vrede og dens skrækkelige Følger, med bevægelig Anvendelse, paa ham selv, og den grumme Misgjertning, hvortil Vrede havde forledt og henrevet ham. Textens Ord vare tagne af Jeremias Begrædelses Bog 2 Cap. 6 Vers: *„Han har beskæmmet Præsten i sin Vrede.“* – Derpaa afklædte han sig, bandt selv for sine Øjne, og knælede med foldede Hænder; og som jeg havde udtalt de Ord: „vær trøstig, kjære Broder! idag skalt Du være med Frelseren i Paradiis!“ faldt hans Hoved for Mestermandens Sværd.

Hvad der gjorde ham Døden beedsk, var Tanken om hans tvende

Præsten i Vejlbye

Børn, af hvilke den ældste, Sønnen, var fraværende – som Man troede i Kjøbenhavn – men, som vi siden erfarede, i Lund; hvorfor han ogsaa først ankom hertil den samme Aften, som Faderen om Morgenen havde betalt Syndens Sold. Datteren, som, sig selv og sin Kjereste til ydermere Hjertesorg, stakket tilforn havde været trogivet til Herredsfogden, tog jeg af Barmhjertighed i mit Huus, hvor hun mere død end levende blev henbragt aarle om Morgenen, da hun havde taget Afsked med Faderen, hvem hun med datterlig Æmhed havde plejet udi Fængselet.

Da jeg kom tilbage fra den tungeste Gang i mit Liv, fandt jeg hende temmelig rolig og sysselsat med at tilberede den Henrettedes Jordklæder (thi det var tilladt, at han maatte vende begravet i christen Jord, dog udi al Stillehed). Hun græd ikke mere; men hun talte heller Intet. Jeg taug ogsaa; thi hvad skulde jeg sige hende? og var jeg ikke selv bespændt med mørke Tanker?

En Timestid derefter kom min Vogn med Liget, og kort derpaa foer en ung Mand paa en Hest ind i Gaarden – det var Sønnen. Han kastede sig over Faderens afsjælede Løgene og derpaa i Søsterens Arme; begge Sødskende holdt hverandre længe omfavnede; men ingen af dem kunde faae et Ord frem.

Om Eftermiddagen lod jeg kaste en Grav ligeudenfor Vaabenhuusdøren til Aalsø Kirke; der nedlagdes i den tause Midnatstund de jordiske Levninger af den forhenværende Præst i Vejlbye. En Sandsteen, hvorpaa er udbugget et Kors, og som jeg først havde ladet forfærdige til mig selv, bedækker Graven, og minder enhver Kirkegænger om den Ulykkelige dybe Syndefald, og den menneskelige Naturs Fordærvelse, samt om Syndens eneste Frelse ved Christi Kors.*

Næste Morgen vare begge faderløse Sødskende plad forsvundne, og haver intet Menneske siden kunnet høre eller spørge det Mindste til dem. Gud maa vide i hvilken Afkrog de have skjult sig selv for Verden.

Herredsfogden skranter bestandig, og troes ikke at leve. Jeg selv er saare betagen af Sorrow og Kummer, og tykkes mig Døden at maatte være det højeste Gode for os Alle tilhobe.

Gud gjøre imod os efter sin Viisdom og Barmhjertighed!

* Stenen ligger endnu den Dag idag paa samme Sted.

St. St. Blicher

Herrel! hvor urandsagelige ere dine Veje!

I min Embedstids otte og tredivte Aar, og een og tive efter at min Naboepræst, Hr. *Søren Qvist* i Vejlbye, var bleven sigtet, dømt og henrettet for et Mord paa een hans Tjenestekarl, hændte det sig: at en Stodder kom her i Præstegaarden. Han var en gammelagtig Mand med et graaagtigt Haar, og gik ved en Krykke. Ingen af Tyendet var just tilstede, jeg gik derfor selv ud i Køkkenet, for at give ham et Stykke Brød; og spurgte jeg ham da, „hvorfra han var?“ Han sukkede og svarte: „ingensteds fra.“ Jeg spurgte derpaa om hans Navn; han sukkede atter, saae sig frygtsom omkring, og sagde: „de har kaldt mig *Niels Bruus*.“ Det foer i mig, og jeg sagde: „det er et grimt Navn: saaledes heed ogsaa En, der blev slaget ihjel her omkring, for en Snees Aar siden.“ Han sukkede endnu dybere, og svarte: „det var ikke saa godt, jeg havde døet dengang; det har bekommet mig ilde, at jeg rømte ud af Landet.“ Haaret rejste sig paa mit Hoved, og jeg tog til at ryste af Forfærdelse; thi nu tyktes mig, at jeg grandgivelig skulde kjende ham igjen; tilmed var det, som om jeg saae den livagtige *Morten Bruus* for mig, hvem jeg tre Aar iforvejen kastede Jord paa. Jeg ryggede mig tilbage, og slog et Kors for mig; jeg tænkte det var et Gjenfærd. Men han satte sig paa Skorsteensskjødets, og sagde: „Herre Gud, Fa'er! jeg hører, min Broder *Morten* er død. Jeg var ved Ingvorstrup; men den nye Mand gjennede mig væk – lever min gamle Huusbond, Præsten i Vejlbye?“ – Nu faldt det som Skjæl fra mine Øjne, og jeg ahned strax Sammenhængen i hele den gruelige Historie; men jeg var saa fornummen, at Mælet i nogle Minutter var mig formeent. „Ja“ sagde han saa, og beed graadig paa Brødet, „det var *Mortens* Skyld Altsammen – men kom Præsten ellers i Fortred?“ – „*Niels! Niels!*“ raabte jeg i mit Hjertes Skræk og Afsky, „Du har en blodig Synd paa din Samvittighed; for din Skyld har den uskyldige Mand maatter lade sit Liv for Bøddelens Haand.“ Brødet og Kjeppen drattede fra Stodderen, og selv havde han nær segnet om i Ilden. „Gud forlade Dig, *Morten!*“ stønnede han, „det meente jeg ikke – Gud forlade mig min store Synd! – men det er dog vel kun saa, I vil rædde mig? – Jeg har nu vandret herind lige fra langt ude paa hin Side Hamborg, og ikke hørt et Ord herom. Der har heller Ingen kjendt mig førend Fa'er, og jeg ikke aabenbaret mig for nogen Anden; men da jeg kom igjennem Vejlbye, og spurgte om Præsten var levende, svarede de: Ja.“ „Det er den nye“ sagde jeg, „men ikke den,

Præsten i Vejlbye

som I og jer ugadelige Broder har skilt ved Livet." Da begyndte han at slaae Hænderne sammen og hyle og give sig, saa jeg vel mærkede: at han kun havde været et blindt Redskab i Djævelens Haand; ja jeg begyndte endmere, inderlig at ynkes over ham. Og tog jeg ham derfor ind med mig i mit Studerekammer, talte til ham nogle trøstelige Ord, og fik da hans Sind saavidt i Rolighed, at han i Stødemaal forklarede og udlagde mig alle Ting i dette Helvedes Skærnstykke.

Broderen *Morten* - en Belials Mand - fattede et dødeligt Had til Hr. Søren i Vejlbye fra den Tid af, han nægtede ham sin Datter til Hustrue. Saasnart derfor Præsten var bleven skilt ved sin forrige Kudske, fik han sin Broder til at lade sig fæste i dennes Sted. „Og pas nu vel paa" havde han sagt til *Niels*, „naar Løjlighed falder, saa ville vi spille den sorte Mand et Puds, og der skal ikke blive din Skade." *Niels*, som var stiv og studs af Naturen, og dertil opfidset af *Morten*, kom snart i Klammerie med sin Husbond; og saasnart han havde faaet den første Tugtelse, glemte han ikke at melde det paa Ingvorstrup. „Lad ham nu slaae Dig eengang til" havde *Morten* sagt, „saa skal han faae det betalt; kom strax til mig, og lad mig det vide!"

Da var det han yppede Kiv med Præsten i Haugen, og løb derpaa uden Ophold til Ingvorstrup. Brødrene mødtes udenfor Gaarden. *Niels* fortalte det passerede. „Har Nogen set Dig paa Vejen herhid?" spurgte *Morten*; *Niels* meente nej. „Saa skal vi," sagde *Morten*, „jage ham en Forskrækkelse ind, han ikke skal forvinde de første fjorten Dage." Nu blev *Niels* ført hemmelig ind paa Gaarden, hvor han holdt sig skjult til Aften. Saasnart Alle vare til Ro, gik de samlede hen til et trebundet Markeskjæl, hvor der tvende Dage tilforn var nedgravet Liget af en Karl paa *Niels'* Alder, Størrelse og Udseende. (Han havde tjent paa Ingvorstrup, og der hængt sig selv, som der mumledes om, af Desperation over *Bruusens* tyranniske Behandling og Trusler; hvorvel Andre sagde, det var af Kjerestesorger.) Dette Læg grove de op igjen, hvor nødig end *Niels* vilde; men Broderen tvang ham - og slæbte det hjem til Gaarden; thi det var tæt derved. Nu maatte *Niels* aflæse sig alle sine Klæder; dem Liget, Stykke for Stykke, igjen iklædtes; endogsaa en Ørenring blev taget med. Derpaa gav *Morten* den Døde et Hug over Ansigtet med en Spade, og set i Tindingen, og forvarede ham saa i en Sæk til næste Aften. Da bar de Sækken til Skoven, som ligger tæt ved Vejlbye.

St. St. Blicher

Niels havde vel flere Gange adspurgt Broderen, hvad han havde isinde, og hvad alle disse Anstalter skulde til; men denne havde bestandig svaret: det behøver Du ikke at kjære Dig om – det faaer at være min Sag." I Skoven siger Morten til ham: „nu skal Du hente mig een af Præstens daglige Kjoler, helst den lange grønne, jeg har seet ham gaac med om Morgenen!" *Niels* svarede: „Det tør jeg ikke, for de hænge i hans Sovekammer." – „Saa tør jeg selv" siger Broderen; „og gaac nu din Vej, og kom her aldrig meer! her har Du en Pung med hundrede Daler. De holde vel ud, til Du kan faae Dig en Lejlighed i Søndén, men langt borte! hører Du! hvor Ingen kjender Dig. Giv Dig et andet Navn, og sæt aldrig din Fod mere paa dansk Grund. Gaac om Natten, og hæl Dig i Skoven om Dagen; og her er Madposen, jeg tog med fra Gaarden; den kan føde Dig, til Du kommer ud af vor Konges Landemærker. Skynd Dig nu, og kom her ikke igjen, saafremt Du har dit Liv kjert."

Niels adlød, og dermed skiltes Brødrene ad, ej heller saae de hverandre siden fra den samme Dag af. – Den Rømte havde døjet meget Ondt i fremmede Lande, var bleven hværvet til Soldat, havde tjent i mange Aar, og været i Krig, hvor han mistede sin Førlighed. Fattig, svag og ussel fik han isinde at søge sin Fødestavn, og havde under megen Nød og Besværlighed fagtet sig igjennem.

Saaledes lød i Korthed det fatale Menneskes Beretning, om hvis Sandfærdighed jeg desværre ikke kunde bære Tvivl. Og blev det mig altsaa klart, hvorlunde min ulykkelige Medbroder var falden som et Offer for den nedrigste Ondskab, for sin Dommers og for Vidneres Forblændelse, og for sin egen lettroende Indbildningskraft. Ak! hvad er dog et Menneske, at det tør opkaste sig til Bloddommer over sin Lige? Hvo tør dog sige til sin Broder, Du est skyldig at døe? Kun Gud hører Hævnen til; kun den, som giver Livet, tør alene give Døden. Han lønne Dig nu ogsaa hisset for den bittre Martyrøds, Du her maatte lide, med det evige Livs uendelige Glæde!

Jeg fandt mig ikke beføjet til at angive den sønderknuste og angergivne Synder, saameget mindre som Herredsfogden endnu levode, hvem det vilde være en Grusomhed at oplyse om hans skrækkelige Vildfarelse, før han vandrede heden, hvor Alt det skal komme for Lyset, der endnu er skjult for vore Øjne. – Jeg stræbte derfor langt hellere at yde den Tilbagevendende Religionens Trøst, og formanede ham dernæst paa det alvorligste til at fordølge sit Navn

Præsten i Vejlbjye

og den hele Begivenhed for alle Mennesker. Jeg lovede ham paa dette Vilkaar Huuslye og Pleje hos min Broder, som boer i en langtfraliggende Egn.

Næste Dag var en Søndag. Da jeg sildig mod Aften kom hjem fra mit Annex, var Stodderen borte; men inden det blev Aften den følgende Dag, var Tildragelsen bekjendt over hele Nabolauget. Dreven af sin urolige Samvittighed havde han ilet afsted til Rosmus, og fremstillet sig som den rette *Niels Bruus* for Herredsfogden og alt Tyendet i Gaarden. Herredsfogden fik en Rørelse, og døde inden Ugens Ende; men *Niels Bruus* fandtes Tirsdag Morgen liggende død udenfor Aalsø Kirkedør, paa den salige *Søren Qvists* Grav.

Kjeltringliv

Jeg har to Ting at gjøre Undskyldning for: Titelen og Fortællingen. Den første er plat, plump, modbydelig maasket for en fiin og delicat Smag; den anden er ligesaa. – Ikke fordi jo Skildringen af store Kjeltringer er den interessanteste Side baade i Historien og Romanen; men Man *kaldet* dem ikke saa – det er Fet, og dernæst maae slige piqvante Characterer tilhøre Folk af Stand, i det ringeste Folk af særlig Stand, og ikke Saadanne, med hvem ingen Bonde spiser af Fad. Hvo kan nægte, at Claudius og Messalina, Pave Sergius og Marozia, Front de Beuf og Ulrica levede ret et Kjeltringliv? men vel at mærke, i Palladser og ikke i Faarehytter. Hvad der klæder fyrstelige Personer og hellige Prælater, normanske Riddere, kan ikke slikke sig for jydsk Natmændsfolk; Nero er et *stort* Uhyre – Jens Langkniv en *lumpen* Kjeltring. Det falder aldrig det dannede Menneske ind at moralisere over den tyrkiske Sultans Maner in puncto sexti; at han holder tre hundrede Maitresser, naar en christelig Prinds tit lader sig nøje med tre Stykker – det er et *stort* Galanterie. Men at en rejsende Glarmester har tre Koner, kaldes med Rette et liderligt Levnet. Den moralske Følelse oprøres, naar saadan en Kjeltring *kaster* Kjep med den Første den Bedste; men faaer en Konge Lyst til en af sine Undersaatters Koner eller Døttre, siger Man smilende: „han *kaster* *Tørklædet*.” Det er ikke Tingen selv, som kommer paa Moralens Vægtskaal; men *Hvo*, der gjør den, og *hvorledes* den gjøres: at udsue et fjendtligt Land, kalder Man at *brandskatte*: at dræbe og lemleste nogle Tusinde Mennesker, faaer Navn af en *glimrende* Sejr: at opbrænde en Stad og ødelægge en Provinds, hedder *Erobringer*; men naar vore jydsk Kjeltringer *brandskatte*, det er at *udsue*; naar en Prævliqvant vinder afgjørende Sejr i en Duel paa Tornkjeppe eller Foldeknive, *det* er et *Mord*; og skulde han afsvie en Straahytte (som yderst sjældent turde være Tilfælde), *det* er virkelig *Mordbrand*. At stjæle et Land, veed Enhver, er et stort Foretagende; at stjæle en Grøis eller et Faar, er